

A hatalom packázásai a kisebbségi kultúrával

Történelmi, politikai helyzet

1933. évi hatalomra kerülése után Hitler külpolitikájának alapját nem csak az ún. „versailles-i rendszer” eltörlése képezte, hanem az a vágy is, hogy minden német egyazon országban éljen, továbbá a Kelet felé irányuló törekvés. Az első évektől fogva ezeknek az eszméknek a középpontjában Ausztria és a Szudéta-vidék (Csehszlovákia) állt, de a „Drang nach Osten” is. Uralmának első éveiben érdekkörébe nem tartozott bele a Balkán és a Duna mente, azt átengedte Mussolininak (1938-ig), de azért itt is szövetségeseket keresett Jugoszlávia szétzúzására. Természetesen meg is találta Olaszországban és Magyarországon (az elsőben nem csupán ideológiai okokból, hanem Montenegró végett is, Magyarországon pedig a Délvidék miatt).

A jugoszláv–magyar viszonyok 1918 óta nem voltak a legjobbak. Némi „kivárás” következett be 1929-ben, a január 6-i diktatúra bevezetésének idején, majd újból fölerősödtek 1931 után, vagyis a király engedékenysége folytán az 1931-es Alkotmány meghozatalával.

A diktatúra bevezetéséig a Magyar Párt – politikai értelemben – ingadozott a radikálisok és a demokraták között. A magyar nemzeti kisebbséggel szembeni politikai bizalmatlanság különösen abból eredt, hogy Magyarországon mind több híve támadt az újonnan alakult Ébredő Magyarok jobboldali szervezetnek, de abból is, hogy Magyarország támogatta a horvátországi usztasa ideológiát (1924. május 3-án Jugoszláviában be is tiltották a Magyar Párt működését – csak rövid időre, szeptember 24-éig – ám hamarosan bekövetkezett az 1929-es diktatúra).

A magyar revizionizmustól való félelem Jugoszláviában különösen azután nőtt meg, hogy az angol lord Rothermere nyíltan támogatta Trianon magyar revízióját, elsősorban etnikai okokból.

A vajdasági magyarok megpróbálták követelni a nemzetiségi jogukat, különösen a kultúra és az oktatás terén, egyrészt a dr. Deák Leó által a Népszövetséghez eljuttatott gyakori panaszokkal, másrészt pedig dr. Várady Imre nagybecskereki ügyvéd tevékenysége révén, aki már korábban is szorgalmazta a balkáni népekkel, különösen a szerbekkel való együttműködést, 1918

után pedig azt, hogy az újonnan kialakult körülmények között a jugoszláv térségben élő magyaroknak a saját nemzetiségi jogait parlamentáris úton kell kiharcolniuk.

A magyar–jugoszláv viszonyokban jelentős változásokat hozott Gömbös Gyula magyar kormányfővé történt kinevezése, de az usztasa mozgalom mind nyíltabb magyarországi támogatása – Jankapuszta létrehozásával. A jugoszláv–magyar viszonyokban annak az évnek az elején bizonyos enyhülés állt be, amikor a mérsékeltbb áramlat, főleg a Váradyé, 1934 elején úgy vélte, hogy a „kisebbségi magyar kérdést” Jugoszláviában a parlament által, megegyezésekkel rendezni lehet. A jugoszláv király elleni októberi merénylet után újból kiéleződtek a két ország közötti viszonyok.

Aleksandar Kasai

Kartag Nándor fordítása

A hivatali önkény dokumentumai

FELOSZLATÁS

A Dunai bánóság Királyi Bánági Közigazgatási Hivatala
II/2. szám 25760.

1934. április 14.

Újvidék

Tárgy: Magyar Művelődési Egyesület feloszlata

A nagybecskereki Városi Rendőrség főnöke, az óbecsei járási előljáró és a többi rendőrségi hatóságok jelentésével kapcsolatban, az 1931. IX. 18-i Az egyesületekről, a gyülekezetekről és az egyesületekről szóló törvény 11. sz. alapján meghozom a következő

HATÁROZATOT

A nagybecskereki székhelyű Magyar Közművelődési Egyesületet, e bánóság területén más helységeken alapított minden fiókszervezetét és alosztályát feloszlatom, és mindennemű további munkáját betiltom.

INDOKLÁS

A hivatalos ügyiratok alapján megállapítást nyert, hogy „Magyar Közművelődési Egyesület” elnevezésű egyesület nem létezik, mert egyesületi

szabályzatát a mai napig nem nyújtotta be jóváhagyásra. Nagybecskereken létezett egy Torontál Megyei Magyar Közművelődési Egyesület, melynek a Belügyminisztérium BBB ügyosztályának 1921. évi határozatával engedélyezték működését. Az egyesület a mai napig egyetlen írásbeli beadvánnyal sem kérelmezte névváltoztatásának engedélyezését. Ezt az állítást a nagybecskereki közjegyzőnél levő hitelesített egyesületi szabályzat átirata bizonyítja. A hitelesítésre 1930-ban került sor, mely szerint az egyesület elnevezése: Torontál Megye Magyar Közművelődési Egyesülete. Ennek alapján, mivel az említett egyesület névváltoztatásánál nem teljesítette maradéktalanul a törvény szabta feltételeket, a mostani Magyar Közművelődési Egyesület elnevezésű egyesület viszont nem teljesített minden alakjogi követelményt, ilyen egyesület nem is létezhet.

A hivatalos ügyiratok alapján megállapítást nyert, hogy az egyesület, habár nem is létezhetett, jogtalan működést és politikai tevékenységet fejtett ki, ami az óbecsei járási előjárónak az egyesület igazgatóbizottsági, az idén április 7-én megtartott ülésével kapcsolatos jelentéséből egyértelműen kiderül. Az ülés összehívásának tényét az igazgatóbizottság minden tagjának ez év március 31-én kiküldött, dr. Várady Imre elnök, Márton Andor igazgató és Juhász Ferenc titkár kézjeggyel ellátott írásbeli meghívók alapján lehetett megállapítani. A meghívóval ez év április 7-ére hívták össze az ülést Óbecsén, melyet a helyi rendőrség előzetes értesítése nélkül meg is tartottak. Az ülés megtartását megerősíti dr. Galambos Ferenc egyesületi vezetőségi tag kijelentése is, aki az óbecsei járási előjárónak úgy nyilatkozott, hogy tudomása volt az ülés megtartásáról, ennek ellenére félreértésért a járási előjárót. Ebből egyértelműen arra lehet következtetni, hogy az egyesület vezetősége titkos összejövetel megtartását szándékozta, és ezt meg is tette. Efféle magatartásával az egyesület megszegte a hatályos törvényi rendelkezéseket, és így nem nyújt elegendő biztosítékot ahhoz, hogy hasonló jellegű összejövetelén nem kerül majd sor politikai döntések elfogadására is. Mivel ezzel a vezetőség munkája jogellenesnek minősült, már ez a tény is elegendő ok lenne az egyesület feloszlásához, még ha törvényesen jóváhagyott egyesületi szabályzattal is rendelkezne, de ebben az esetben még ez sincs.

Továbbá, az egyesületi alapszabályzat 4. §-ában megfogalmazott célok mellett kiálló Torontál Megyei Magyar Közművelődési Egyesület elnevezésű szervezet létezéséhez A népiskolákról szóló törvény 156. sz. értelmében szükséges az Oktatási Minisztérium engedélye is. Mivel az egyesület ilyen engedéllyel nem rendelkezik, minden további munkáját és tevékenységét be kellett tiltani.

A fentiek alapján, de különösképpen azért, mert kétséget kizáróan megállapítást nyert, hogy ez a jogtalanul szervezett egyesület meg nem engedett

összejöveleteket is tartott, amivel megsértette Az egyesületekről, gyülekezetekről és egyesületekről szóló törvény rendelkezéseit, az említett törvény 11. §-át kellett alkalmazni, és úgy dönteni, mint ennek a határozatnak a rendelkező részében.

A határozat ellen a kézbesítéstől számított 15 napos határidőn belül fellebbezés nyújtható be a Belügyminisztériumhoz, e Bánsági Közigazgatási Hivatal közvetítésével.

Erről értesülnek:

1) A nagybecskereki székhelyű Magyar Közművelődési Egyesület, a nagybecskereki Városi Rendőri Elöljáróság révén,

2) A nagybecskereki, zombori, zentai, nagykikindai, szabadkai, magyar-kanizsai városi rendőrség főnökei, valamint Zombor, Apatin, Topolya, Kúla, Palánka, Hódság, Zenta, Batina, Dárda, Nagykikinda, Nagybecskerek, Törökkanizsa járási elöljárói, hogy e határozat kézhezvételét követően járjanak el a törvény értelmében.

Matković
bán, s. k.

LELTÁR ÉS FELSZÁMOLÁS

JEGYZŐKÖNYV

készült a Magyar Közművelődési Ház, Dr. Reiss utca 3. sz. alatti helyiségeiben, 1934. május 1-jén, a Magyar Közművelődési Ház bezárása és a Magyar Közművelődési Egyesületnek a Kir. Bánsági Közigazgatási Hivatal II/2 25760. számú, 1934. április 14-i keltezésű határozatának alapján történő feloszlata alkalmával.

A JELENLEVŐK ALÁÍRTAK

A Magyar Közművelődési Egyesület alulírott igazgatósági tagjai és a tanúk jelenlétében, a Magyar Közművelődési Ház lepecsételése alkalmával a helyiségekben az alábbi tárgyak maradtak:

13 zöld posztóval bevont asztal; 80 db sárga szék; dr. Várady elnök úr kijelentése szerint ezek az Anton Bence és Fia cég tulajdonát képezik; 10 db fekete szék; 13 db különböző bekeretezett kép; 2 db bőrfotel; 1 db íróasztal; dr. Magyar kijelentése szerint az ő személyes tulajdona; 1 írógépi kisasztal; 1 nyomtatványos szekrény; 1 irattári polc; 4 csillár, kettő 1-1 égővel, kettő viszont 3-3 égővel; 1 nagy üveges szekrény, dr. Magyar kijelentése szerint az ő személyes tulajdona; 1 falióra; 1 magas íróasztal; 1 zongora, dr. Magyar kijelentése szerint az ő személyes tulajdona; 1 magas szekrény; 4 üveges szekrény, bennük az egyesület teljes könyvtára; a leltár szerint 2176 különbö-

ző könyv, ebből 13 darab szétszakadt és használhatatlan állapotban; 123 db könyvet olvasásra kiadtak a tagoknak, és ezek még ma is náluk vannak; Torok Júlia könyvtárosnő kijelentése szerint az összeírt könyvkészletből kb. 500 darab egyébként is hiányzik, és hollétükről nincs tudomása, mert szolgálatba lépésekor nem is vette át őket; 4 db a Magyar Közművelődési Egyesület helyiségein kívül tartott leltári könyv, melyek az V. Rendőri Előjáráságon vannak, a könyvtár pontos állományának megállapítása érdekében.

A tárgyak leltározása után megtörtént a három bejárati ajtó lepecsételése, és ezáltal ellehetetlenült a művelődési házba való belépés.

A jegyzőkönyvet nekünk felolvasták, megtörtént a tényállással való egyeztetés, és azt, mint hitelest, alá is írjuk.

Az egyesület tagjai
Dr. Várady Imre
Juhász Ferenc
Dr. Borsodi Lajos

Tanúk
Benkő Vilmos
Benkő Zsófia

A hatóság képviselői
(olvashatatlan aláírás)

FOLYAMODVÁNY A BÁNHOZ

Dunai bánság
Királyi Bánsági Közigazgatási Hivatala
Ú j v i d é k

FELLEBBEZÉS

melyet a nagybecskereki székhelyű Magyar Közművelődési Egyesület nyújtott be a Dunai bánság Bánsági Közigazgatási Hivatalának II/2 25760. számú, 1934. április 14-i keltezésű határozata ellen.

Kérjük, tessék továbbítani ezt a fellebbezést az összes vonatkozó ügyírral a Belügyminisztériumhoz, melytől kérjük, hogy:

szíveskedjék módosítani a Dunai bánság Bánsági Közigazgatási Hivatalának II/2 25760/1934. számú határozatát, valamint engedélyezze és biztosítsa a Magyar Közművelődési Egyesület további művelődési tevékenységét, az egyesület szabályzatával összhangban.

FELLEBBEZÉSI ÉRVEK

Magyar Közművelődési Egyesületünk 1875-ben alakult, tehát majdnem 60 évvel ezelőtt. A hat évtized folyamán, egészen 1934. április hónapjáig, megszakítás nélkül és zavartalanul működött, terjesztette és ápolta a magyar nyelvű kultúrát.

1934. április 22-én kézbesítették nekünk a bán úr határozatát, mellyel felosztatják egyesületünket, és betiltják minden további tevékenységünket.

A határozat elvi indokai egyrészt megalapozatlanok, másrészt mélyen sértenek bennünket, mint a magyar nemzeti kisebbséghez tartozó jugoszláv állampolgárokat, ezért kötelességünk panaszt emelni a miniszter úrnál.

I. Egyesületünk megalakulását követően az akkori illetékes hatóságok jóváhagyták az egyesület működési szabályzatát, és egyesületünk ennek alapján tevékenykedett 1921-ig. Birodalomváltás után, a törvényi rendelkezésekkel összhangban, benyújtottuk egyesületi szabályzatunkat, melyet a belgrádi Belügyminisztérium 1921. március 21-én 998/1921. szám alatt jóváhagyott és engedélyezett.

A 998/1921. szám alatt jóváhagyott egyesületi szabályzat 1. §-a értelmében az egyesület elnevezése: Torontál Megye Magyar Közművelődési Egyesülete.

Az 1929. január 6-a utáni rendeleteknek megfelelően, ismét benyújtottuk egyesületi szabályzatunkat. A városi rendőrség részünkre kézbesített 8426/1929. számú határozata értelmében:

„Belgrád kerület főispánjának 368/1929. h. sz. (határozatával) kapcsolatban megtiszteltetés számomra értesíteni Önöket további működésük engedélyezéséről, valamint egyesületi szabályzatuk jóváhagyásáról, Az állam biztonságának és közrendjének védelméről szóló 1929. január 6-i törvény értelmében.”

A határozatot, hitelesített formában, tisztelettel mellékeljük. Ezzel bizonyítani szeretnénk, hogy az új törvényi rendelkezéseknek is pontosan és minden szempontból eleget tettünk, ezért nem áll, és téves a megfellebbezett határozatban az az állítás, mely szerint: nem teljesítettünk minden törvény szabta alaki feltételt.

Mi több, amikor 1930-ban kiadták azt a törvényi rendeletet, amely – különösen Vajdaságban – megtiltotta a régi közigazgatási berendezésre emlékeztető elnevezéseket, mint amilyenek a Torontál megyei, Bács megyei stb., mi ismét és teljes mértékben tiszteletben tartottuk a törvényi rendelkezéseket, és az 1929. január 6-a után is jóváhagyott egyesületi szabályzatunkból kiiktattuk a „Torontál Megye” szavakat, mivel szándékunkban volt a törvény világos és kételyt kizáró előírásait mindenképpen betartani. Az illetékes hatóságnak éppen abban az esetben lett volna oka felelősségre vonásunkra, ha ezt nem tesszük meg.

A törvényi rendelkezések betartása nem lehet ok egyesületünk feloszlatására.

Közművelődési egyesületünk egyesületi szabályzatát a legfelsőbb közigazgatási hatóság, maga a Minisztérium hagyta jóvá, tehát a Minisztériumnak alárendelt szerv sem illetékességgel, sem pedig kompetenciával nem rendelkezik, hogy a fölérendelt hatóság által jóváhagyott egyesületi szabályzatot az említett módon semmissé nyilvánítsa.

II. Számunkra és állampolgársági tudatunkra nézve mélységesen bántóak és sértőek a megfellebbezett határozatnak az olyan megfogalmazásai, melyek szerint ez a közművelődési egyesület törvénytelenül működött és politikai tevékenységet fejtett ki, – hogy titkos összejövetelt szándékozott megszervezni, sőt ezt meg is tette, – mert a hasonló összejöveteleken politikai jellegű döntések is szülehetnek...”

Őszinte tiszteletünk ellenére, határozottan tiltakozunk az efféle feltételezések ellen. A hatóság nem rendelkezik semmilyen megfogható adattal, tényleges bizonyítékkal, amely alátámasztaná az effajta állításokat, melyek rágalmaznak bennünket, és mélységesen sértik az egész magyar nemzeti kisebbséget.

Mert ha megengednék a hatóságnak, hogy minden megalapozott és tényleges bizonyíték hiányában érvként olyan kijelentéseket vegyen figyelembe, melyekből súlyos következmények vonhatók le, – hogy mi titkos összejöveteleket tartunk és ezeken politikai vonatkozású döntéseket is hozunk, – akkor csak egy lépés választ el bennünket olyan állítástól, hogy veszélyes kommunisták vagy az államot szétromboló anarchisták vagyunk.

Az effajta, könnyedén kimondott és egyoldalú állítás ellen, a magyar nemzeti kisebbség bizonyított lojalitása és jó híre érdekében, felelősségünk tudatában, tiszteletünk ellenére is, erélyes tiltakozásra kényszerülünk.

Hiszen nemrég a nyilvános képviselőházi ülésen nemcsak a közművelődési miniszter úr, hanem a bán úr is kiemelte, hogy a magyar nemzeti kisebbség lojalitásához nem fér semmi kétség, teljes mértékben megbízható, sokoldalú és korrekt.

Ezt az általános véleményt, melyet a magyar kisebbség mindenképpen kiérdemelt, nemcsak a magyarok érdekében, hanem általános érdekből sem lehet, és nem is szabad könnyedén kimondott megállapításokkal megingatni.

Szomorú tény, és a magyar kisebbség körében mély fájdalmat vált ki, hogy a közművelődés terén kifejtett tevékenységére, egy ideje, alaptalanul, nem néznek jó szemmel.

Megtörtént, hogy egy magyar amatőr előadás közben betörték a színházba, az emeleti páholyból fémszéket, szánkót, üvegeket dobáltak a nézőtérre, egy alkalommal előadás közben kikapcsolták az áramot, tűzvészt jelentettek, és így kényszerítették távozásra a közönséget. Ezeket bűnvádi feljelentés követte, de bizonyos idő elteltével olyan határozat született, mely szerint az elkövetők kiléte ismeretlen, ezért a további eljárást felfüggesztik.

Akkor több ízben betörték annak a háznak az ablakait, melyben a magyar kisebbség művelődési összejöveteleit tartja. A benyújtott feljelentésre ugyanolyan határozat érkezett, hogy a tettesek kilétét nem lehet megállapítani, és az eljárást felfüggesztik.

Az idén, április elején, húsvét napján és húsvéthétfőn a magyar művelődési egyesületek több településen is szerettek volna művelődési előadást szervezni.

A felsőbb hatóságok, önálló megítélési jogukra hivatkozva, egyébként minden tárgyilagos megindoklás nélkül, ezt nem engedélyezték.

Ezek a fiókszervezetek panasszal fordultak a központhoz. Ennek alapján elhatároztuk, hogy összehívjuk az igazgatóbizottság ülését Óbecsén. Azért választottuk Óbecsét, mivel fekvésénél fogva a vidékről érkező tagok számára olcsóbban és könnyebben elérhető Nagybecskerekennél. Az igazgatóbizottságnál előterjesztettük, hogy közművelődési egyesületünk az elszenvedett sérelmek miatt éljen panaszjogával, és egy, sorainkból választott küldöttség keresse fel a bán urat. Ha az ebben az esetben foganatosítandó végleges jogorvoslat nem az ő hatáskörébe tartozna, a küldöttség forduljon a belügyminiszter úrhoz.

Egyesületi szabályzatunk 8. §-a értelmében jogunk van az igazgatóbizottság ülésének megtartására. A hatóság külön jóváhagyása ehhez nem szükséges.

Az említett ülésre meghívtuk az igazgatóbizottság minden tagját. Már maga a tény, hogy az ülésre meghívtuk tagjainkat a Dunai bánóság annyi településéről, kizárja az ellenünk felhozott feltételezés megalapozottságát, mely szerint titkos összejövetelt akartunk szervezni, titkos és politikailag tiltott napirendi pontokkal. Kizárja az is, hogy Óbecse olyan kis település, amelyben szemet szúr, ha egy ilyen kis községbe nagyszámú idegen érkezik.

Mint ahogy az óbecsei előljáró úr is azonnal értesült jövetelünkről. És amint tudunkra adta követelését, hogy írásban tájékoztassuk a napirendről és a jelenlevők névsoráról – kérésének azonnal eleget tettünk, és nem is folytattuk megbeszéléseinket, mert vártuk, hátha személyesen vagy helyettese révén azokon részt akar venni.

Ez a valóság. Mivel egyesületi szabályzatunk értelmében tarthatunk igazgatóbizottsági ülést, ugyanis az ülésre meghívtunk minden tagot, a hely és időpont föltüntetésével, és semmit sem tettünk, ami a törvénybe vagy a szabályzatba ütközne, a megtámadott határozat sértő indokai fájdalmasan bántóak.

Hangsúlyozzuk, mint minden, jóváhagyott egyesületi szabályzat alapján működő egyesület esetében, így a mi esetünkben is, hatósági engedély csak a közgyűlés megtartásához szükséges; de nem kell, ha csak az igazgatóbizottság ülésezik. Így van ez minden részvénytársaság, kereskedelmi és kaszinótársaság, valamint a hitközségek és általában minden társadalmi szerveződés és intézmény esetében, amely jóváhagyott egyesületi szabályzattal rendelkezik.

Egyesületünk is minden közgyűlés megtartása előtt szabályos jelentést nyújtott be a hatóságnak, – de ilyesmit még sohasem kértek, amikor csak az

igazgatóbizottság ülésezett. Ezért nem is volt szükséges, hogy az Óbecsére összehívott igazgatóbizottsági ülés megtartására előzetes hatósági engedélyt kérjünk.

Ebből kifolyólag, magatartásunk nem szolgálhat művelődési egyesületünk felosztatásának okául.

III. Művelődési egyesületünket nem lehet A népiskolákról szóló törvény 156. §-ának értelmében sem felosztatni, mert a 156. § szerint:

„Az Oktatási Minisztérium támogatja a közművelődési intézményeknek a népoktatást célzó magánkezdeményezéseit, különösképpen a falvakban és ipari központokban létesülő népegyetemeket, és fenntartja magának az egyes intézmények megnyitásának jóváhagyási jogát, valamint felügyeletgyakorlási jogát.”

Ha összevetjük a 156. § rendelkezését egyesületi szabályzatunk 4. §-ával, nyilvánvaló, hogy a megtámadott határozat indoklása és értelmezése téves.

Sehol sem nyitottunk óvodát, nem szerveztünk téli tanfolyamot stb., és ha effajta közművelődési intézményeket alapítottunk volna, az Oktatási Minisztérium engedélye is szükséges lett volna hozzá.

Tehát e tekintetben nem sértettük meg a törvényi rendelkezéseket.

Panaszainkkal mindeddig csupán a felsőbb hatóságoknál kértük gondjaink orvoslását, sohasem gondoltunk arra, hogy ilyen ügyben más közegekhez forduljunk, és ily módon érvényesítsük a békeszerződés, az alkotmány és a kisebbségi törvényeink által szavatolt jogainkat. Ebben az esetben is – bízva a felsőbb hatóságok törvény- és jogtiszteletében, – kérjük, módosítsák a megfellebbezett határozatot, valamint engedélyezzék művelődési tevékenységünk továbbiakban való folytatását, az alapszabályzatunkkal összhangban.

Nagybecskerek, 1934. május 2.

Külön tisztelettel
Dr. Várady Imre
Márton Andor elnök
igazgató
Juhász Ferenc
főtitkár

FELLEBBEZÉS AZ ÁLLAMTANÁCSHOZ

INDOKLÁS

A Belügyminisztérium megfellebbezett határozatának indoklásában az áll, hogy a Magyar Közművelődési Egyesület felosztatására azért került sor, mert a Kir. Bánsági Közigazgatási Hivatal határozata megállapítja, hogy „a tényállás szerint, az egyesület túllépte az alapszabályzat által meghatározott

működési keretet”, továbbá, hogy a megállapított tényeket a „közigazgatási hatalom szabad elbírálása alapján értékeli”.

A bánsági közigazgatási hivatal a tényállást szabad értékelése szerint alapította meg, és ebből olyan következtetést vont le, hogy „az egyesület alapszabályzatának kereteit túllépve működik, és olyan törekvésekbe bocsátkozik”, melyekkel „jogtalanul cselekszik, politikai tevékenységet fejt ki, titkos összejöveteleket szervez” (: a Bánsági Közig. határozata:)

Vajon melyek ezek a tények, melyekből ilyen messzemenő következtetéseket lehetett levonni?

A Kir. Bánsági Közigazgatási Hivatal határozatában a következőket alapították meg: A nagybecskereki székhelyű Magyar Közművelődési Egyesület ez év március 31-én, a bizottság minden tagjának megküldött írásbeli meghívóval április 7-ére Óbecsére összehívta az igazgatóbizottsági ülést, melyre 1934. IV. 7-én sor is került, anélkül, hogy ezt előzetesen a rendőri hatóságnak bejelentette volna. Azt, a részünkről semmiképpen sem vitatott tény, hogy az előzetes rendőrségi bejelentést mellőzve megtartottuk az igazgatóbizottsági ülést, dr. Galambos Ferenc óbecsei lakos, igazgatóbizottsági tag meghallgatásával bizonyítják, aki kijelentette, hogy tudomása volt az ülésről, de erről téves információval szolgált.

Szóval, megállapították azt a tény, hogy a Magyar Közművelődési Egyesület megtartotta igazgatóbizottsági ülést, arra meghívta az összes igazgatóbizottsági tagot, de az ülésről előzőleg nem értesítette a hatóságokat.

A tényeket saját szabad elbírálása alapján értékelve, a közigazgatási hatóság megállapította, hogy a közművelődési egyesület „jogtalanul cselekedett, és politikai tevékenységet fejtett ki”, hogy a vezetőség „titkos összejövetel megtartását szándékozta”, és az igazgatóbizottság titkos összejövetelnek minősített ülésein „talán politikai döntések is születnek”.

A szabad megítélés ilyen formája ellentétben áll az egyértelmű törvényi rendelkezésekkel. A KET 79. §-a értelmében, a szabad megítélésnek, mint általános bizonyítási elvnek az alkalmazásánál „külön gondot kell fordítani az egész vizsgálati eljárás eredményére”. Nem létezik törvény feletti, tényekkel alá nem támasztott abszolút szabad elbírálás. A szabad megítélés is értékelés. A szabad értékelés a bebizonyított tények elbírálására vonatkozik, de nem öleli fel a szabad meggyanúsításra való jogot.

Ha a közigazgatási hatalom körültekintően vezette volna le a bizonyítási eljárást, figyelembe kellett volna vennie azt a tény, hogy a felosztatott egyesület szabályzata kimondottan felhatalmazza a vezetőséget, hogy üléseket tartson „ott és abban az időpontban, ahogy azt az igazgató elrendeli” (Az egyesület szabályzatának 8. §-a). Tehát, a hely és az időpont megválasztása szabad. Ami az időpontot illeti, így van ez Az egyesületekről, a gyülekezetekről és az egyesületekről szóló törvény 20. §-ában felsorolt többi egyesület

esetében is; ami viszont a hely megválasztásának szabadságát illeti, a döntés teljesen érthető, egy olyan egyesület esetében, melynek tevékenysége, a jóváhagyott egyesületi szabályzat értelmében, az egész Királyság területére kiterjedhet, és amelynek tulajdonképpen a Dunai bánóság különböző helységeiben vannak fiókszervezetei. Az alapszabályzatban megállapított működési keretet semmiképpen sem léptük túl azáltal, hogy Óbecsére hívtuk össze és ott tartottuk meg az igazgatóbizottsági ülést. A hatóság erre vonatkozó megállapítása ellentmond az egyesületi szabályzat 8. §-ának. (Tehát ellentét áll fenn az egyesületi szabályzat és a hatóság állítása között, hogy azt az egyesület túllépte. [Az áll. tan. és a közíg. bír.-ról szóló törv. 26. sz.]

De azzal sem történt törvénysértés, hogy előzetes rendőrségi bejelentés nélkül hívtuk össze és tartottuk meg az igazgatóbizottság ülést. Az egyesületekről, a gyülekezetekről és az egyesületekről szóló törvénynek, az egyesület feloszlására alapul szolgáló 11. §-a határozottan megkülönbözteti az „ülést” a „közgyűléstől” (l. az idézett törvény 9. §-át). Míg részletesen szabályozza a közgyűlés bejelentésének módját, időpontját, azt, hogy ki és kinek jelenti be a közgyűlés megtartását, sehol sincs arra vonatkozó említés, hogy az üléseket is be kell jelenteni. Ez teljesen világos, és az említett törvény 20. §-ában felsorolt egyesületekre nézve, így esetünkben is ez szokványos. A közgyűléseket minden alkalommal rendszeresen bejelentettük, de az üléseket soha.

A közigazgatási hatóság eljárása, amelyben kimondta az egyesületi szabályzatban meghatározott működési keret túllépését, nem felelt meg az eljárásra vonatkozó előírásoknak, mert egyáltalán nem vette figyelembe azokat a szabályokat, melyeket az egyesület állítólag túllépett. (Az áll. tan. és a közíg. bír.-ról szóló törv. 26. sz.): Amikor azt állította, hogy törvénysértés történt, és a fent említett törvény 11. §-a értelmében feloszlatta az egyesületet – a törvényt nem alkalmazta szabályosan.

Számunkra érthetetlen, hogyan lehet az igazgatóbizottsági ülés megtartásának tényéből jogtalan működésre és politikai tevékenységre következtetni. A hatóság ilyen állítását, ezek szerint, nincs módunkban megdönteni, de tiszteletünk ellenére is – erélyesen tiltakozunk egy ilyen, minden alapot nélkülöző és messzemenő kijelentés ellen. Ha a közigazgatási hatóságnak lenne felhatalmazása, hogy a tényállás figyelembevétele nélkül is döntsön, ha engedélyeznék, hogy önkényesen állítsa, hogy valami történt ott, ahol valójában nem történt semmi, ez az említett hatalom despotizmusának jogerőre emelését és ezzel a jogállam alapjainak lerombolását jelentené.

Ami Galambos Ferenc úr kijelentését illeti: nem tudjuk, mit jelentett ki, de az bizonyos, hogy a vezetőségtől nem kapott felhatalmazást semmilyen nyilatkozat adására, és különösen nem volt oka arra, hogy a hatóságot félretájékoztassa.

Tudjuk, hogy dr. Galambos úr semmiképpen sem adhatott téves információt. De tegyük fel, hogy dr. Galambos úr ezzel az esettel kapcsolatos információival bármilyen értelemben félrevezette a járási előjáróságot, – ennek a következménye csak az lehet, hogy dr. Galambost felelősségre vonják és megbüntetik, ha van rá ok, és semmiképpen sem az, hogy egy ilyen körülmény alapul szolgáljon a 60 éves múltra visszatekintő közművelődési egyesület feloszlására.

A Belügyminisztérium határozatában figyelmen kívül hagyták a Kir. Bánsági Közigazgatási Hivatal alaki érveit. Mi cáfoltuk ezeket az érveket, mint teljesen megalapozatlanokat, és véleményünk szerint állításainkat ezen a helyen nem szükséges megismételni, annál is inkább, mert mind az elsőfokú határozat, mind pedig a másodfokú jóváhagyás anyagi érveken, Az egyesületekről, a gyülekezetekről és az egyesületekről szóló törvény 11. §-án alapul.

Szigorú értelemben nem tartozik a jogi érvek körébe, de talán nem árt megemlíteni, hogy ez az egyesület immár hat évtizede fejt ki teljesen politikamentes közművelődési jellegű tevékenységét, és további működésének lehetővé tétele közérdekű kérdés.

A fent említett érvek alapján, kérem:

Semmisítsék meg a megtámadott közigazgatási aktust, és utasítsák a közigazgatási hatóságot, engedélyezze további zavartalan művelődési tevékenységünket, a jóváhagyott egyesületi szabályzat szerint.

Tisztelettel
A nagybecskereki székhelyű
Magyar Közművelődési Egyesület
dr. Várady Imre
Márton Andor elnök
igazgató
Juhász Ferenc
főtitkár